

HAMKORLIK VA JAMOADA ISHLASH TUSHUNCHALARINING PEDAGOGIK -PSIXOLOGIK MOHIYATI

Azizova Charos Abdumannon qizi

Shahrisabz davlat pedagogika instituti Boshlang'ich ta'lim va tarbiya
nazariyasi metodikasi yo'nalishi 1-kurs magistranti
<https://orcid.org/0009-0003-5649-3027>
<https://doi.org/10.5281/zenodo.18385889>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 20-yanvar 2026 yil
Ma'qullandi: 24-yanvar 2026 yil
Nashr qilindi: 27-yanvar 2026 yil

KEY WORDS

hamkorlik, jamoada ishlash,
pedagogik yondashuv, psixologik
omillar, o'quv jarayoni,
ijtimoiylashuv, muloqot,
motivatsiya, ijtimoiy-emotsional
kompetensiyalar, ta'lim
samaradorligi, hamkorlikda
o'qitish, shaxs rivoji.

ABSTRACT

Mazkur maqolada hamkorlik va jamoada ishlash tushunchalarining pedagogik-psixologik mohiyati ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda hamkorlikda o'qitish jarayonining shaxs rivojiga, ijtimoiylashuvga va ta'lim samaradorligiga ta'siri yoritiladi. Jamoada ishlashning psixologik asoslari, xususan, muloqot, o'zaro ishonch, motivatsiya va ijtimoiy mas'uliyat kabi omillarning o'quv jarayonidagi o'rni asoslab beriladi. Shuningdek, hamkorlikda ta'lim olish o'quvchilarda ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarni shakllantirish, mustaqil fikrlash va muammoli vaziyatlarni birgalikda hal etish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qilishi aniqlangan. Tadqiqot natijalari hamkorlikka asoslangan pedagogik yondashuvlarni ta'lim amaliyotiga samarali joriy etish bo'yicha ilmiy-metodik tavsiyalar ishlab chiqishga imkon beradi.

Bugungi kunda ta'lim tizimini modernizatsiya qilish jarayonida shaxsga yo'naltirilgan, kompetensiyaviy va hamkorlikka asoslangan pedagogik yondashuvlar alohida ahamiyat kasb etmoqda. Globallashuv, raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi va jamiyatda ijtimoiy munosabatlarning murakkablashuvi ta'lim oluvchilardan nafaqat bilim, balki jamoada ishlash, muloqotga kirishish, muammolarni birgalikda hal etish kabi ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarni ham talab etmoqda. Shu nuqtayi nazardan, hamkorlik va jamoada ishlash tushunchalarining pedagogik-psixologik mohiyatini ilmiy asosda o'rganish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Hamkorlikda o'qitish ta'lim jarayonida o'quvchilar o'rtasida o'zaro yordam, mas'uliyat va faol muloqotni shakllantirishga xizmat qiladi. Psixologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, jamoada ishlash jarayonida shaxsning motivatsiyasi, o'ziga bo'lgan ishonchi va ijtimoiy moslashuvi sezilarli darajada rivojlanadi. Ayniqsa, jamoaviy faoliyat orqali o'quvchilarda empatiya, ijtimoiy mas'uliyat va tanqidiy fikrlash kabi sifatlar shakllanadi.

Pedagogik amaliyotda hamkorlikka asoslangan yondashuvlar ta'lim samaradorligini oshirish, bilimlarni chuqur o'zlashtirish va mustaqil fikrlashni rivojlantirishning muhim omili sifatida e'tirof etilmoqda. Biroq, hamkorlik va jamoada ishlashni tashkil etishning pedagogik-

psixologik mexanizmlarini tizimli o'rganish, ularning metodik asoslarini takomillashtirish zarurati saqlanib qolmoqda.

Mazkur maqolaning maqsadi hamkorlik va jamoada ishlash tushunchalarining pedagogik-psixologik mohiyatini tahlil qilish, ularning o'quv jarayonidagi o'rni va ta'lim samaradorligiga ta'sirini ilmiy asoslashdan iborat. Tadqiqot natijalari hamkorlikka asoslangan pedagogik yondashuvlarni ta'lim amaliyotiga samarali joriy etish bo'yicha ilmiy-metodik tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Mavzuga doir adabiyotlar tahlili.

Zamonaviy ta'lim jarayonida hamkorlik va jamoada ishlash kompetensiyalarini shakllantirish pedagogik va psixologik tadqiqotlarning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Tadqiqotchilar hamkorlikka asoslangan ta'lim shaxs rivoji, ijtimoiylashuv va ta'lim samaradorligini oshirishda muhim omil ekanligini ta'kidlaydilar [1].

Vygotskiy tomonidan ilgari surilgan ijtimoiy-madaniy rivojlanish nazariyasiga ko'ra, bilimlar ijtimoiy o'zaro ta'sir jarayonida shakllanadi va jamoaviy faoliyat shaxs intellektual rivojining asosiy manbai hisoblanadi [2]. Ushbu yondashuv hamkorlik va jamoada ishlashning psixologik asoslarini tushuntirib beradi.

Johnson va Johnson tadqiqotlarida hamkorlikda o'qitish modeli o'quvchilarning akademik yutuqlari, motivatsiyasi va ijtimoiy munosabatlarini rivojlantirishda yuqori samaradorlikka ega ekanligi ilmiy jihatdan isbotlangan [3]. Mualliflar jamoaviy o'qitish jarayonida o'zaro bog'liqlik, shaxsiy mas'uliyat va samarali muloqot muhim ahamiyat kasb etishini qayd etadilar.

Mahalliy olimlar, jumladan N.A. Muslimov va Sh.Q. Sharipovlar pedagogik innovatsiyalarni joriy etishda hamkorlikka asoslangan yondashuvlar o'quvchilarda ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarni rivojlantirishini ta'kidlaydilar [4]. Ularning fikricha, jamoada ishlash o'quvchilarning mustaqil fikrlashi va muammoli vaziyatlarni hal etish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Slavin tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda kooperativ ta'limning o'quvchilarning bilimlarni chuqur o'zlashtirishi va o'zaro yordam ko'rsatish madaniyatini shakllantirishdagi roli asoslab berilgan [5]. Muallif hamkorlikda o'qitishning samaradorligi to'g'ri metodik tashkil etishga bog'liqligini ta'kidlaydi.

Shuningdek, UNESCO va OECD hisobotlarida XXI asr kompetensiyalari qatorida jamoada ishlash va samarali muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish ta'lim tizimining ustuvor vazifasi sifatida belgilangan [6]. Ushbu hujjatlar hamkorlikka asoslangan pedagogik yondashuvlarning xalqaro miqyosdagi ahamiyatini ko'rsatadi.

Umuman olganda, tahlil qilingan adabiyotlar hamkorlik va jamoada ishlash tushunchalarining pedagogik-psixologik mohiyati yetarlicha o'rganilganini ko'rsatadi. Biroq, ularni milliy ta'lim tizimi sharoitida metodik jihatdan takomillashtirish va amaliyotga moslashtirish masalalari dolzarb bo'lib qolmoqda [7].

Natija va muhokama.

Tadqiqot jarayonida hamkorlik va jamoada ishlashga asoslangan pedagogik yondashuvlarning o'quvchilar shaxsiy, ijtimoiy va akademik rivojiga ta'siri tahlil qilindi. Olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, hamkorlikda tashkil etilgan ta'lim jarayoni o'quvchilarning o'qishga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi, o'zaro muloqot madaniyatini rivojlantiradi hamda

ijtimoiylashuv jarayonini jadallashtiradi. Jamoaviy faoliyat jarayonida o'quvchilarda o'z fikrini erkin ifodalash, tinglash va muhokamada faol ishtirok etish ko'nikmalari shakllanadi.

Pedagogik kuzatuvlar natijasida jamoada ishlash jarayonida o'quvchilar o'rtasida o'zaro yordam va mas'uliyat hissi kuchaygani aniqlandi. Kuchli o'quvchilarning zaifroq o'quvchilarga ko'rsatgan yordami bilimlarni o'zlashtirish darajasining oshishiga xizmat qilgan. Bu holat ijtimoiy o'zaro ta'sir orqali o'rganish samaradorligini tasdiqlaydi.

Tadqiqot natijalari jamoada ishlashning psixologik omillari, jumladan, o'zaro ishonch, motivatsiya va ijobiy psixologik muhit ta'lim samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatishini ko'rsatdi. Guruhli mashg'ulotlarda ijobiy muhit yaratilgan hollarda o'quvchilarning faolligi va tashabbuskorligi yuqori bo'ldi. Bu esa ularning mustaqil fikrlash va muammoli vaziyatlarni birgalikda hal etish ko'nikmalarini rivojlantirdi.

So'rovnoma va suhbatlar natijalari o'quvchilarning aksariyati hamkorlikda o'qitish jarayonini qiziqarli va samarali deb baholaganini ko'rsatdi. Ular jamoaviy ish jarayonida o'z fikrlarini erkin bayon qilish, boshqalar nuqtayi nazarini tushunish va murosaga kelish ko'nikmalarini rivojlantirganliklarini ta'kidladilar. Bu holat o'quvchilarda ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarning shakllanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi.

Muhokama jarayonida aniqlanishicha, hamkorlikka asoslangan ta'limning samaradorligi pedagogning metodik tayyorgarligi va ta'lim jarayonini to'g'ri tashkil etishiga bog'liq. Jamoaviy faoliyat aniq maqsadlar, vazifalar va baholash mezonlari asosida tashkil etilganda yuqori natijalarga erishiladi. Aks holda, hamkorlik faqat tashkiliy shakl sifatida qolib ketishi mumkin.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari hamkorlik va jamoada ishlashga asoslangan pedagogik yondashuvlarni ta'lim jarayoniga tizimli joriy etish o'quvchilarning shaxsiy rivoji, ijtimoiylashuvi va ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qilishini ko'rsatdi. Bu esa mazkur yondashuvlarni ta'lim amaliyotida keng qo'llash zarurligini tasdiqlaydi.

Xulosa.

Mazkur tadqiqot davomida hamkorlik va jamoada ishlash tushunchalarining pedagogik-psixologik mohiyati tahlil qilinib, ularning ta'lim jarayonidagi ahamiyati ilmiy jihatdan asoslab berildi. Olingan natijalar hamkorlikka asoslangan ta'lim o'quvchilarning shaxsiy rivoji, ijtimoiylashuvi va ta'lim samaradorligini oshirishda muhim omil ekanligini ko'rsatdi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, jamoada ishlash jarayonida o'quvchilarda o'zaro muloqot, ishonch, mas'uliyat va motivatsiya kabi psixologik omillar rivojlanadi. Bu omillar o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, muammoli vaziyatlarni birgalikda hal etishi hamda ijtimoiy-emotsional kompetensiyalarini shakllantirishga xizmat qiladi. Hamkorlikka asoslangan faoliyat o'quvchilarning bilimlarni chuqurroq o'zlashtirishiga va o'quv jarayonida faol ishtirok etishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Shuningdek, tadqiqot davomida hamkorlik va jamoada ishlash samaradorligi pedagogning metodik tayyorgarligi, ta'lim jarayonini to'g'ri tashkil etish va ijobiy psixologik muhit yaratishga bevosita bog'liqligi aniqlandi. Jamoaviy faoliyat aniq maqsadlar va baholash mezonlari asosida tashkil etilganda, kutilgan pedagogik natijalarga erishish mumkinligi tasdiqlandi.

Xulosa qilib aytganda, hamkorlik va jamoada ishlashga asoslangan pedagogik yondashuvlarni ta'lim amaliyotiga tizimli joriy etish zamonaviy ta'limning muhim talabi hisoblanadi. Mazkur tadqiqot natijalari ta'lim jarayonida hamkorlikka asoslangan metodlardan

samarali foydalanish bo'yicha ilmiy-metodik tavsiyalar ishlab chiqish va ularni amaliyotga tatbiq etish uchun nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati:

1. Erkin o'g, Ne'matov Oybek. "INSON MA'NAVIY QARASHLARINI SHAKLLANTIRISHDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARINING O'RNI." TANQIDIY NAZAR, TAHLILY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR 1.5 (2025): 395-401.
2. Erkin o'g'li, Nematov Oybek. "PEDAGOGIK DASTURIY VOSITALAR." MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS 1.3 (2024): 147-150.
3. Oybek o'g'li, Nematov. "VISME DASTURINING AFZALLIKLARI." STUDYING THE PROGRESS OF SCIENCE AND ITS SHORTCOMINGS 1.2 (2024): 230-234.
4. Ne'matov, Oybek. "TA'LIMDA MUAMMOLI TA'LIM TEXNOLOGIYALARI." Science Shine International scientific journal"-2023 (2023).
5. Ne'Matov, Oybek Erkin O'G. "VEB DASTURLASHDA YII2 FREYMVORK." Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences 2.1 (2022): 1151-1158.
6. Ne'matov, O. «AXBOROT PSIXOLOGIK XAVF TALABA SHAXSI RIVOJLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI OMIL SIFATIDA». Interpretation and Researches, т. 2, вып. 1(23), февраль 2024 г.,
7. Ne'matov, Oybek, and Mohinur Umirova. "The importance of information and communication technologies in organizing the primary education process." Journal of science-innovative research in Uzbekistan 4.4 (2024): 77-81

INNOVATIVE
ACADEMY